

Text **Josef Chuchma, MF DNES**

Žena jako umocněná příroda... ...podle Tarase Kuščynského

Českobudějovické nakladatelství Foto Mida nedávno vydalo edici monografie fotografa Tarase Kuščynského. Její první vydání nese dataci 1992. Na pořadu dne by ovšem spíše byla publikace, která by se na tvorbu Kuščynského podívala zevrubněji, s odstupem a v kontextu, který bere v potaz i dnešek. Neboť počátek devadesátých let byl časem horečnatých splátek dluhů a na zevrubnost nebyla nálada; doznívala popřevratová euforie.

Nutný vznik legendy

Dluh vůči Kuščynskému počátkem minulého desetiletí dozajista existoval. Fotograf, který byl v Československu sedmdesátých let mimořádně populární, se přitom za svého života nedočkal jediné autorské knihy! Sice až do stadia makety připravil poetický svazek ženských portrétů a aktů Chci, jenže tenkrát jej žádné z oficiálních nakladatelství do výroby nepřijalo, byť by na něm jistě neprodělal. Převážily obavy z nahoty. Tento druh prudérnosti, respektive jejího předstírání, byl obzvláště falešný – v tehdejší Československu se provádělo otřesně velké množství potratů, lidé utíkající před politikou do soukromí se nezřídka realizovali v promiskuitních hrátkách a v kinech, zejména klubových, se dala vidět daleko drsnější nahota než ta na snímcích Kuščynského. Ale takhle nelogické ty poměry byly a Kuščynskij byl jejich nešťastně šťastnou součástí. Šťastnou proto, že si vydobyl možnost žít se tím, co jej bavilo, což se vinou politických poměrů nepoštěstilo zdaleka každému, nešťastnou proto, že narážel na mnohočetné bariéry, který vytyčovala nesnášenlivá ideologie.

Nutným výsledkem byl vznik legendy jménem TARAS (takto zkráceně fotky často podepisoval). Ta legenda trvá, včetně pověr, dodnes; například na internetu naleznete o Kuščynském texty tvrdící, že kniha Chci nikdy nevyšla, ačkoli ji roku 1990 vydal pražský Jonáš Klub, byť coby takzvaný zájmový náklad, nicméně ta publikace se i prodávala.

Co je ženě nejvlastnější?

Alespoň několika tahy střízlivě naznačme, v čem a proč byla pozice Kuščynského jedinečná, a právě i dobově podmíněná.

Základní vklad Tarase do české fotografie – a máme na mysli převážně jeho akty a portréty – by se dal nazvat civilnost a lidskost. Totiž: co se týče aktu, v šedesátých letech byl za vrchol tuzemské tvorby považován přístup Miloslava Stibora (1927), zejména pak jeho cyklus z let 1968/1969 nazvaný 15 fotografií pro Henryho Millera. Stibor ovšem pojímal ženské tělo víceméně jako objekt a loňská olomoucká retrospektiva k umělcovým osmdesátinám jen obnažila vyčpělost značné části těchto aktů. Kuščynskij nebyl zdaleka tak precizní technik jako Stibor, jenž se vyžíval například v rafinovaném ateliérovém svícení, zato Tarasovy modelky, nejednou s figurami daleko subtilnějšími než dámy Stiborovy, měly duši i neskonale více uvěřitelné smyslnosti. Kuščynskij vynesl fotografování aktů do plenéru, pod širé nebe, věnil ženské tělo do přírody. „Já tvrdím, že jenom to věčné, ta příroda, byla, je i bude. I když my ji budeme ničit. A tudíž i žena ve své přirozené podobě, to znamená žena, která má vlasy, která není namalovaná, i když částečně může, ale ne úplně přemalovaná, jediné taková žena může vyjadřovat něco hlubšího. Žena, to je umocněná příroda...“ uvažoval fotograf v rozhovoru, který s ním v roce jeho padesá-

Kuščynskij vynesl fotografování aktů do plenéru, věnil ženské tělo do přírody

tin pořídili Jura Charvát a Karel Koliš a jenž uzavírá zmíněnou publikaci Chci. V onom interview ovšem Kuščynskij rovněž řekl: „Mnoho let fotografuji muže. U mužů ale rozhoduje jiná stránka věci. Tam se převážně jedná o tvář, o hlubší já toho člověka. Většinou fotím někoho, kdo už něco ve svém oboru dokázal, něco znamenal, a snažím se to v té tváři zachytit. U žen se naopak snažím navozovat ženskost jako takovou, protože to je to hlavní a u každé ženy prvořadé.“ Čteno nyní, po pětadvaceti letech, se zkušeností feministické kritické optiky, která analyzuje genderové hříchy řeči, mohou nám fotografova slova přijít téměř nehorázná – vždyť zkuste si logiku té výpovědi věcně rozebrat slovo od slova... I tyto fotografovy formulace ovšem organicky náležejí k jeho tvůrčí filozofii a na snímcích je dotyčný způsob uvažování patrný: ačkoli Taras nepojímal ženu jako nádobu na krásu tak účelově jako Stibor, i jeho oslava ženství nezřídka vyústila do formalismu a duše a civilnost ustoupily pateticky cítěné kráse.

V roce 1983 vytvořil Kuščynskij sérii záběrů s modelkou Gábinou, která pózovala na poli, oděna v bílé látce a prubanu (vysoce elastickém hadicovém obvazu se širokými oky). Vysvětlovány ty snímky byly i jako předzvěst autorovy blízkí smrti. Zde už nastupují jen a pouze otázky: Bylo tomu skutečně tak? A jak by Taras, kdyby žil, dále fotografoval? Vždyť nedlouho po jeho skonu nastoupila na pražskou FAMU mimořádná konstelace studentů, najmě slovenských, kteří tvorbu aktu posunuli do obrazově sofistikovanějších, avšak vůbec ne méně smyslných rovin. ■

Taras Kuščynskij

Narodil se 25. května 1932 v Praze; kořeny jeho předků byly zapuštěny na Ukrajině. Absolvoval fakultu architektury pražského ČVUT, ale práci projektanta se živil jen krátce. V roce 1966 odešel do svobodného povolání. První fotografické pokusy se datují letopočtem 1947, první samostatnou domácí výstavu měl roku 1963, zahraniční pak 1967 (v Holandsku). Živil se zakázkovou, převážně módní a reklamní fotografií; v nejednom případě se u něho poetika zakázek prolínala s poetikou volné tvorby. Kuščynskij byl ženatý (snátek uzavřel roku 1955), otec tří dcer. Zemřel 27. prosince 1983 na následky zhoubného bujení, které bylo nastartováno nešťastným poškozením jedné z pih na těle.